

ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱԳԻՐ ԲԱՌԱՐԱՆԸ՝ 325 ՏՎՐԵԿԱՆ

ԱՆՈՒՇ ԹՐՈՒԱՆՑ

Լրացաւ Հայագէտ, բառարանագիր և Հրատարակիչ Երեմիա Մեղրեցիի «Բառգիրք Հայոց» բառարանի 325-ամեակը: Երեք դար առաջ Բապտիստ Լիփոնոս քաղաքին մէջ տպագրուած այս գիրքը Հայրենի առաջին տպագիր բնագրական բառարանն է, որ մեզի հասած է բազմաթիւ ձեռագրերով, սակայն ձեռագրերէն միայն մէկուն հիմքի վրայ Հրատարակուած է տպագիր օրինակը:

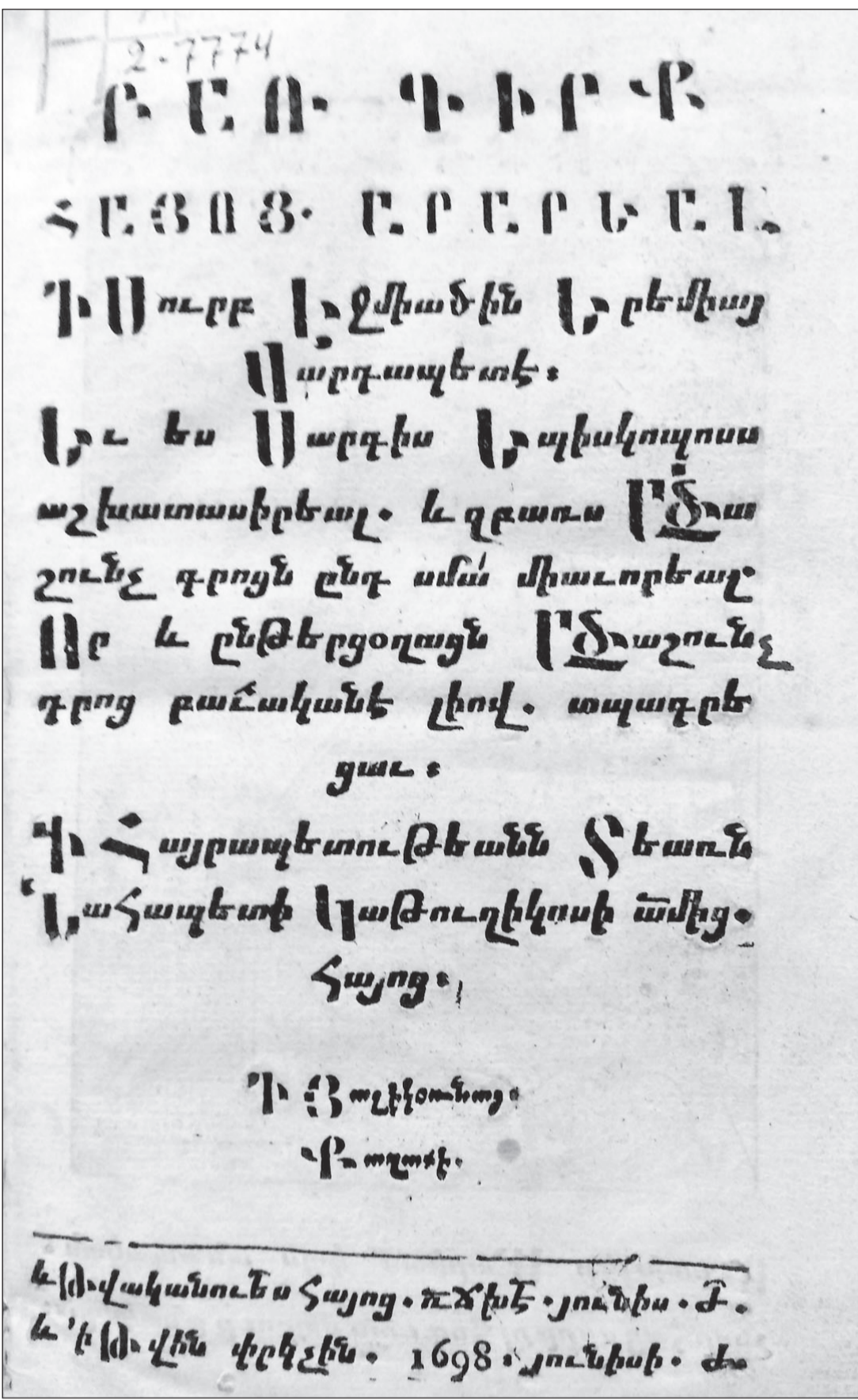
Թէոփիլի «Տիպ ու տառ»-ի և աւելի հնագոյն աղբիւրներու մէջ իտալական Լիփոնոս քաղաքը կը յիշատակուի նաև Արիփոնա և Լիպոնոսի անուններով, ուր Հայերը տպագրութեան նշանակալի պատմութիւն կերտած են: Անվիճելի է, որ տակաւին 1698 թուականին իրադարձութիւն էր Հայրենի բառարանի մը Հրատարակութիւնը, որ եղած է իր ժամանակի միակ տպագիր բացատրական բառարանը, ունեցած է լայն գործածութիւն և նկատուած է նաև ուսումնական նիւթերուն կից յանձնարարելի գիրք մը: Բառարանը գործածուած է յիստորիկ դարերու կարգ մը Հայ և օտար բառարանագիրներու կողմէ: Հայոց լեզուի, լեզուաբանութեան պատմութեան, Հին ձեռագիր և տպագիր բառարաններու հետ կապուած բազմաթիւ հարցերու ուսումնասիրութեան տեսակէտէ «Բառգիրք Հայոց»-ը այսօր ալ կարեւոր աղբիւր մըն է և պահած է իր նշանակութիւնը:

344 էջէ և շուրջ 8500 բառայօդուածէ կազմուած բառարանին մէջ առկայ է յիշատակարան մը, ինչպէս նաև բնակավայրերու անուններու բացատրական բառարանի մը «Աշխարհացոյց» խորագրով: Յիշատակարանին մէջ բառարանագիրը կը նկարագրէ իր կատարած աշխատանքին ընթացքը, կը գրէ, որ բառարանը տպագրուած է Ամսթերտամէն Իսապոլի Արիփոնոս քաղաք փոխադրուած «Սուրբ Էմմիանի» և Սուրբ Սարգիս գորգի» անունը կրող Հայկական տպարանին մէջ: Տպագրական յայտնի չէ, սակայն ստոյգ է, որ բառարանը մեծ պահանջարկ ունեցած է, և գայն գրեթէ անփոփոխ կերպով վերահրատարակուած է Պոլսոյ մէջ 1728 թուականին:

Երեմիա Մեղրեցիի (Երեմիա Վարդապետ) ծննդեան և մահուան թուականները անյայտ են: Հայագէտը եղած է Էմմիանի միաբանութեան անդամ, ունեցած է բառարան գրելու փորձ, և մինչև առաջին բառարանի Հրատարակութիւնը կազմած է Աստուածաշունչի բնագրական, ամբողջական բացատրական բառարանը (Հայագրաբան), որ ձեռագիր փրձակի մէջ կը պահուի Մաշտոցեան Մատենադարանին մէջ: Ըլլալով նաև Հրատարակիչ, Երեմիա Մեղրեցիին նոյն թուականին 1698-ին Հրատարակած է «Աղուէնագիրք»-ը:

Մասով է, որ աշխարհի մէջ բառարանագրութիւնը սկզբնաւորուած է նախքան Բրիտանո Պ. Հազարամեակին՝ Հին Արեւելքի խոշոր մշակութային կեդրոններէն մէկուն՝ Միջագետքի մէջ, շուրջներու կողմէ: Ոսկեդարուն (Ն. դարուն) Հայոց գիրքերու գիւտնէն ետք, երբ ծագումը կ'ապրէր Հայ գրականութիւնը, ոչ մէկ Հայկական բառարանագիրտական աշխատանք գոյութիւն ունէր: Բառարաններու նմանող ցանկեր կը կազմուէին թարգմանական գործերուն մէջ: Յայտնի է, որ գրեթէ գիւտնէն ետք առաջինը Հայերէնի թարգմանուած է Աստուածաշունչը, որու թարգմանութեան ընթացքին երբայիցէն, յունարէն, ասորերէն և այլ լեզուներու պատկանող օտար բառեր կը բացատրուէին տեղւոյն վրայ նոյն բառի կողմէն:

Եւ միայն Զ.-Ժ. դարերուն յայտնուեցան իմաստասիրական, ընթացական և այլ բառեր իրենց բացատրութիւններով: Այդ ժամանակուրէն մնացած է Հայաստան յունարէն բառարանի մը և լատին-Հայերէն բառարանի մը՝ Հայերէն բառերու նաև լատինական բառերու:

տիմատու գրութեամբ, որոնցմէ ոչ մէկը այբբենացուած է: ԺԱ.-ԺԶ. դարերուն կը սկսի գրգռնալ Հայ բառարանագիրութիւնը: Մինչև Երեմիա Մեղրեցիի տպագիր բառարանը, գոյութիւն ունեցած են ձեռագիր բառարաններ. օրինակ՝ Արևմտահայ Գրիչի ուղղագրական բառարանը, որ գրուած է ԺԲ. դարուն:

Հայ բառարանագրութիւնը Հարուստ պատմութիւն ունեցած է, քանի որ մեր պատմիչները, շարագրելով Հայերու և օտարներու պատմութիւնը, յաճախ գործածած են օտար բառեր և իրենց պատմութիւններուն կից ջանացած են տալ այդ բառերուն բացատրութիւնները: Հին ձեռագիր մատենաներու մէջ յաճախ լուսանցքները գործածուած են՝ օտար բառերը բացատրելու համար:

ԺԷ.-Ի. դարերուն մատենակից բառարաններէն բացի, աշխարհի 45 Հայագիտական կեդրոններու մէջ աւելի քան 280 Հայագիտներ Հրատարակած են 320 բառարան: Երեմիա Մեղրեցիի բառարանը դասական իմաստով առաջին բնագրական տրգրագիր բառարանն է, ուր Հայերէն բառերը բացատրուած են Հունարէններով, սակայն մինչ այդ տպուած է լատիներէնին առընչուած ուրիշ բառարան մը, որ Ֆրանչեսքոս Ռիփոլայի Հայերէն-լատիներէն բառարանն էր (լոյս տեսած 1621-ին):

Երեմիա Մեղրեցիի բառարանին մէջ ներառուած են մինչ այդ ձեռագիր մատենաներու մէջ երեւցած բոլոր բառարանային նիւթերը: Մասնագէտներ, գնահատելով Երեմիա Մեղրեցիի կատարած Հայկալեզու աշխատանքը, այնուհանդերձ, բառարանին մէջ նկատած են անստոյգ բառեր, գրչագրական և տպագրական վրիթումներ: Հակառակ այդ աղաւաղումներուն, «Բառգիրք Հայոց»-ը բարձր գնահատած են Միխիլարեան Հայրերը, մասնաւոր Միխիլարեան Սեբաստացի, նաև առաջին այդ բառարանին օգտուելով Հրատարակած են Հայ բառարանագիրութեան թագն ու պակը՝ «Բառգիրք Հայկական լեզուի», որ յայտնի է «Հայկազան» բառարան անունով: «Բառգիրք Հայկական լեզուի»-ի առաջին Հատորը կը տպագրուի 1749-ին, ապա 1769 թուականին երկրորդ Հատորը: Եւրոպական գիտական չափանիւններով կազմուած այդ բառարանը մինչև հիմա

անգիրագրանցիկ կը մնայ, իսկ Միխիլարեան Սեբաստացիի արդի գիտութեան մէջ կը նկատուի Հայ բառարանագիրութեան հայրը:

ԺԹ. դարու 80-ական թուականներուն արդէն Պոլսոյ կը դառնայ Հայ բառարանագիրութեան կեդրոն: Միայն 1880-1914 թուականներուն Պոլսոյ մէջ կը Հրատարակուին և կը վերահրատարակուին 49 բառարան: Բառարանագիրութեան կեդրոն եղած է նաև Երևանը. 20-րդ դարու վերջին Երևանի մէջ լոյս տեսած է 63 բառարան:

Գրելով Հնագոյն և արդի բառարաններու մասին, անհնար է չըջանցել այսօր թուականի Հարթակի վրայ գոյութիւն ունեցող ամենամեծ բառարաններու Հաւաքածոն՝ «Նայիրի», որ կ'ընդգրկէ 11 թուային և 129 պատկերահանուած բառարան, երեք գիրք: «Նայիրի» կազմը Հայերէնի Համալեզուային բառարաններու ամենախոշոր պարագրանն է:

Տարիներու ընթացքին «Գալուստ Կիւպլեկեան» հիմնարկի աշխատանքները շարունակուած են յետագային նաև այլ արշակիցներ ներգրաւուած այս բառարանային ծրագրի գաղափարով սարած է և այժմ անոր շտեմարանին մէջ կան թէ՛ արեւելահայերէն, թէ՛ արեւմտահայերէն, թէ՛ երկրորդ բառարաններ: «Նայիրի»-ի մէջ թուայնացուած են գրաբարի, միջին Հայերէնի, արդի Հայերէնի բոլոր բացատրական, ուղղագրական, ուղղափոսական, Հումանիչներու,

ստուգաբանական, բարբառներու, դարձրածարանութեան, փոխառնալ բառերու, ազգանուններու, անձնանուններու, տարածուած աշխարհագրական տեղանուններու, բուսականներու, յայտաւուններու, խոհանոցային բառամթերքի և բազում այլ բառարաններ, ինչպէս նաև՝ օտար լեզուներէ Հայերէն և Հակառակը կազմուած բոլոր ծանօթ Հայկական բառարանները: Յատկանշական է, որ «Նայիրի»-ն անվճար հասանելի է ամէն մարդու, ունի որոնման լայն համակարգ, յուշարար և այլ նորագոյն գործիքներ: Այսօր «Նայիրի»-ն դարձած է գրի, լրագրութեան հետ կապ ունեցող ամէն մարդու կենքի անբաժան մաս. ստեղծարարին մէջ հարուստ կը գրտներ անհրաժեշտ բառի մը բացատրութիւնը, և երթալով անցելով անգին կը գնահատենք աշխատանքը բոլոր այն բառարանագիրներուն, որոնք տարիներով տքնած են բառարաններ կազմելու, ատուք ուրիշ բառարաններու հետ Համադրելու, բառերու իմաստները հնարաւորինս բացատրելու ջանագիր գործը կատարելով:

ԱՆՈՒՆԱՆԸ ԻՐՐԻՆ ԲԱՌԱՐԱՆԱԳԻՐ

Ժամանակակից Հայրենի անհնար է պատկերացնել առանց Հրաշխայ Աճառեանի բառարանագիրտական աշխատանքի և անմահ լեզուաբանի կազմած բառարաններու, որոնք քիչ է քսել թէ միայն բառարաններ են դասական իմաստով: Ատոնցմէ ամէն մէկը Համայնագիտարան մըն է, որոնց մէջ անուանի գիտականը չուայորէն ներգրած է լեզուի մասին իր անսահման հարուստ գիտելիքները: Հրաշխայ Աճառեան, անխոս, տաղանդաւոր լեզուաբան և Հայագէտ էր, Հայագիտութեան ո՛ր ճիւղին մէջ գործած է՝ եղած է անթերի նուիրակ, բայց Հայագիտութեան բազում ճիւղերու մէջ անոր նախընտրած-սերելի ոլորտը եղած է բառագիտական, բառարանագրական գործը, որուն հանդէպ նուիրումը կ'երեւի իր բոլոր գործերուն մէջ:

Մնած ըլլալով Պոլիս՝ բառերուն հետ աշխատանքը Աճառեան սկսած է տակաւին Պոլսոյ բազմաթիւ միջավայրին մէջ, որ լեզուներու և մշակույթներու կեդրոն ու խառնարան էր: Իր կենսագրութեան կը տեղեկանանք, որ բառերու Հաւաքարք-մամբ սկսած է գրադուիլ տակաւին Պոլսոյ Կեդրոնական վարժարանի շրջանը դասարանի աշակերտ եղած ժամանակ:

Աճառեանի բառարանագրական առաջին աշխատութիւնը եղած է «Թրքերէնէ փոխառնալ բառեր Հայերէնի մէջ» բառարանը, որ Հրատարակուած է 1902 թուականին՝ «Էմմիանոս ազգագրական ժողովածո»-ի մէջ կազմելով այդ ժողովածոյի Գ. հատորը: Բառարանի ներածականին մէջ Աճառեանը կը նշէ, որ «Թրքերէնէ ամենէն շատն ու ամենէն ուժեղից ազդուած է Պոլսոյ բարբառը: Այդ պատճառով ալ լեզուագէտը իր աշխատութեան համար հիմք ընդունած է Պոլսոյ բարբառը:

Գիտական այս բառարանն է ետք Հրաշխայ Աճառեան կազմած է «Հայերէն դասական բառարան»-ը, որ այսօր լեզուաբանութեան այդ ճիւղին մէջ կ'իրաւունցող լաւագոյն բառարանն է: Բառարան ըլլալէ զատ այս գիրքին մէջ Աճառեան գաւառաբարբառներուն թով հիւթելով կերպով կը ներկայացնէ Հայ գիտելիքի բարբը, սովորութիւնները, խոսքերը, Հաւատարկները, կենցաղային, ընտանեկան և այլ աւանդութիւններ:

Եւ, անշուշտ, Հրաշխայ Աճառեանի բառարանագրական գործունէութեան դուրսգործողը «Հայերէն արմատական բառարան»-ն է, որ Հայ բառարանագրութեան անսասան սիւներէն մէկն է և մեր լեզուի կ'երթար՝ առանց «Արմատական» ուսումնասիրութեան: Նոյն «Արմատական» բառերու Հաւաքարքումն է, որ Աճառեան սկսած է Կեդրոնականի աշակերտ եղած տարիներէն 1891 թուականին: Իր ամբողջ

գործունէութեան ընթացքին ան օրինակելի կ'աշխատէր և կը Հարատարակէր այս աշխատանքը՝ Հասցնելով զայն Համաշխարհային գիտական ուսումնասիրութեան մը մակարդակին: «Արմատական բառարան»-ը հիմք ծառայած է նաև օտար լեզուաբաններու համար և անոնք մէկ անգամ չէ, որ իրենց հիացմունքը արտայայտած են Աճառեանի անձին և գործին հանդէպ: Որքան գնահատելի է Հայ լեզուաբանի անբասիր ամենօրեայ աշխատանքը, նոյնքան ցաւալի է այն ողբականը, որ արժանանցաւ «Արմատական»-ը մինչև Հրատարակուիլը:

1895 թուականին սկսած Աճառեանը տասնեակ մարդոց ու կազմակերպութիւններու կը դիմէ՝ «Հայերէն արմատական բառարան»-ի Հրատարակութիւնը իրականութիւն դարձնելու համար, կը համաձայնի նոյնիսկ ոչ նպաստաւոր պայմաններու հետ, բայց ոչ մէկ արդիւնքի կը հասնի: Հայագէտ Երատարիչ Տէր-Միսիսեանին Սայր Աթոռի տպարանի այն ժամանակուայ տնօրէնին 1909 թուականին գրած նամակներէն պարզ կը դառնայ, որ Աճառեան համաձայն է իր ստացած «Տրգրանեան» մրցանակի կէտը՝ Հազար ուղղին, յատկացնել բառարանի տպագրական ծախսի և ամբողջ աշխատանքի սրբազրուութեան: Պարսկաստանին հրատարակելով Երևանի Պետական համալսարան, իրրու դասախոս, Աճառեան կրկին իր ամենօրեայ մասնուններու առկարան դարձուցած էր բառարանի տպագրութիւնը: Եւ գնահատելի է, որ Համալսարանի տնօրէն Յակոբ Յովհաննիսեանի ջանքերով 1926 թուականին կը սկսի այդ աշխատութեան ապահովելու հրատարակութիւնը՝ 400 օրինակ տպագրականով և ամբողջութեամբ կ'աւարտուի 1935 թուականին: Տպագրութեան այս ձեւը կը տարբերէր պարզ տպագրութեանն, քանի որ ձեռագիրը կը փոխանցուէր յատուկ ապակիի վրայ և կը բազմացուէր: Բայց հեղինակը համաձայն էր նոյնիսկ այդ տպագրութեան, միայն թէ Հրատարակուէր իր կենքի գործը: Եւ ինք՝ Աճառեան, անձամբ կը մասնակցէր տպարանային աշխատանքներուն, իր ձեռագրով ամէն օր ապահովուէր Համար կը պատարասէր չորս էջ, աշխատանքէն արտագրութիւն կը կատարէր: Համեստ ու պարզ կենցաղով պարզ լեզուաբանը նաև ինք տպարանին կը վերցնէր պատրաստի օրինակները և կը հասցնէր բաժանորդներուն: Ապակեխորը կը տպուի սակաւաթիւ տպաքանակով, որ անշուշտ, բաւարար չէր: «Արմատական»-ի հանդէպ հետաքրքրութիւնը օրէ օր կը մեծնայ և նոյն Երևանի Պետական համալսարանը կը վերահրատարակէ զայն 25 Հազար տպաքանակով: Բառարանը վերահրատարակուած է նաև Աճառեանի մահէն ետք, սփիւռքի մէջ նոյնպէս տպուած են տարածուած է:

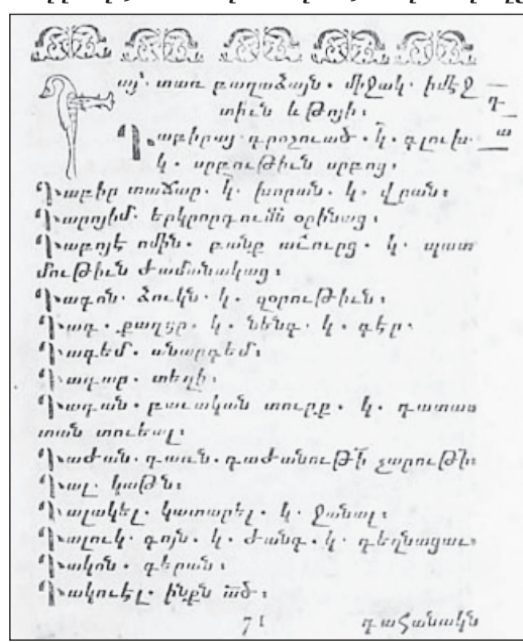
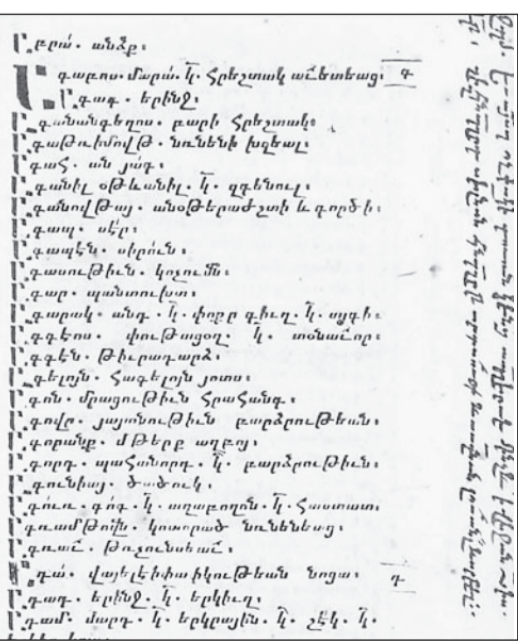
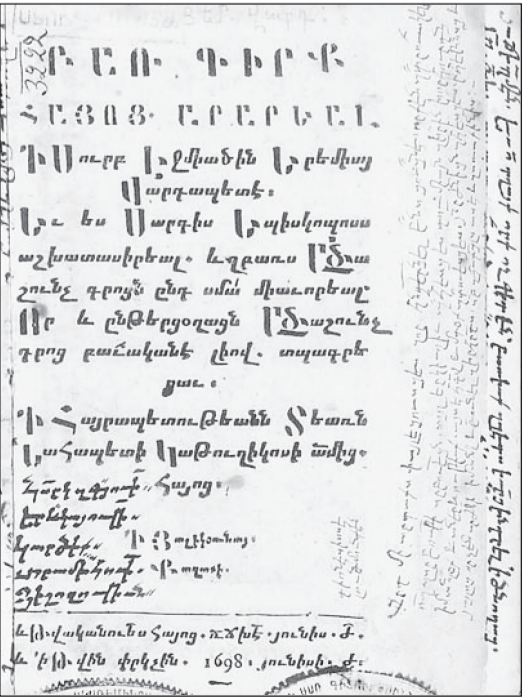
«Հայերէն արմատական բառարան»-ի Հրատարակութիւնը աւարտելով՝ Աճառեան կը ձեռնարկէ մէկ այլ ծառայուն գործ՝ կը կազմէ Հայոց անձնանուններու հինգհատորեայ բառարանը: Ինչպէս յատուկ է Աճառեանին, ան ստիկ միայն բառը չէ տար, այլ՝ կը ստուգանայ, ցոյց կու տայ այդ բառին կրած ժամանակակից փոփոխութիւնները, կը նշէ տուեալ անձնանունը կրող նշանաւոր անձին և այլ յատկանշական մանրամասնութիւններ: Իր տեսլականի մէջ անձնանուններու բառարանը եզակի երեւոյթ է. անոր մէջ Հաւաքուած են ուսումնասիրուած են ե.-թ. դարերուն Հայ մատենագրութեան մէջ յիշատակուած բոլոր անձնանունները, 1500-1700 թուականներու պատմութեան և գրականութեան համար կարեւոր դէպքերու, ինչպէս նաև կաթողիկոսներու, պատրիարքներու, նշանաւոր ճանապարհորդներու և այլ անուններ:

Աճառեանի անձնանուններու բառարանի հիմքին վրայ յետոյ ստեղծուած են նորագոյն անուններու բառարաններ, սակայն Հայոց անձնանունները ամբողջութեամբ կարելի է գտնել աճառեանական օրինակին մէջ: Մեր Հասարակութեան որոշակի արժեքներ կրող խաւի մը համար այսօր նորոյթ դարձած է նորածինի համար Իրապատուկ Հայկական անուն փնտրել այդ բառարանին մէջ:

Աճառեան իր արժեքաւոր ներգրումը ունի նաև մասնագիտական բառարաններ կազմելու գործին մէջ, կազմած է ռուս-հայերէն շինարարական եզրերու բառարանը և, առհասարակ, մասնակցութիւն ունեցած է իր ժամանակաշրջանի լեզուաբանութեան ասպարէզի բառակազմակալ և բառարանագիրտական աշխատանքներուն:

Եւ կրկին անդրադառնալով Հայոց առաջին տպագիր բնագրական բառարանին՝ Երեմիա Մեղրեցիի «Բառգիրք Հայոց»-ին,

Շար. Գ. Էջ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ ՀԻՒՐԵՐ ԱՅՑԵԼԵՑԻՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՍՈՒՐ ԱՌԻՐ ԷՋՄԻԱՇԻՆ

Վեհարանի մուտքին խմբանկար

S.S. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը երեկ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ ընդունեց Արժանութիւնն պատուիրակութիւն մը, որու անդամներու շարքին էին Հասարակական գործիչներ, լրագրողներ, իրաւաբաններ եւ գործարարներ: Խումբին ուղեկցեցաւ արժանութիւնայ գործարար Խուան Փապլո Քէլէճեան, որ Վեհափառ Հայրապետին ներկայացուց հիւրերը՝ դիտել տալով, որ խումբի անդամները Հայաստան կ'այցելեն ծանօթանալու Համար Հայ Ժողովուրդին, անոր մշակոյթին, կրօնին, պատմութեան ու հոգեւոր արժէքներուն:

Վեհափառ Հայրապետը ողջունեց ներկաները եւ գոհունակութիւն յայտնեց Հայաստան-Արժանութիւն սերտ յարաբերութեան կապակցութեամբ: Ձրոյցի տեւողութեան Նորին Սրբութիւնը անդրադարձաւ նաեւ տարածաշրջանի առկա իրավիճակին, Հայաստանի դիմադրաւոր մարտահրաշխանութեան:

Վեհափառ Հայրապետը պատասխանեց նաեւ հիւրերու հարցումներուն, որոնք կը վերաբերէին միջկրօնական յարաբերութիւններուն, Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորման ուղղութեամբ բոլոր եկեղեցիներու հոգեւոր պետերուն կողմէ ձեռնարկուած քայլերուն:

ՄԵՆԵՐԳՉՈՒՀԻ ԼԻՏԱ ՔԷՕՍԷՕՂԼՈՒ ԵՐԷԿ ՄԱՄԱԿՑԵՑԱԻ ՄՈՆՐԷԱԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Ա. ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ

Խորանին առջեւ յիշատակ մը (Լուսանկարը՝ Մոնրէալէն)

Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ Գանատայի թեմակալ առաջնորդ Տ. Աբգար Եպսկ. Յովակիմեան երեկ պատարագեց Մանրէալի Ա. Գրիգոր Կաթողիկոսի Առաջնորդանիւտ մայր եկեղեցւոյ մէջ: Նորին սրբազնութեան առնթման շարքին էր Տ. Յարութիւն Վրդ. Տաճատեան: Ներկայ գտնուեցաւ նաեւ Տ. Գալիթ ԲՆԿԻ. Մարգարեան: Երգեցողութիւնները կատարուեցան տեղւոյն Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ՝ ղեկավարութեամբ Մուրադ Տեմիրճեանի: Երգեցողութիւններուն մասնակցեցաւ նաեւ մենեզդուհի Լիտա Քէօ-

սօջողու, որ հիւրաբար Մանրէալի մէջ կը գտնուէր: Պատարագի առաջնորդ սրբազանը խօսեցաւ օրւան քարոզը, որու ընթացքին գնահատանքով ներկայացուց Լիտա Քէօսեղուցը, որ ապագային ծառայութիւն պիտի բերէ Թորոնթոյի Ա. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մէջ: Ա. Պատարագի աւարտին տեղի ունեցան հոգեհանգստեան պաշտօն՝ Անդրանիկ եւ Վերոն Ճի-Հանեաններու հոգեւոր ի հանդիսա:

Կրօնական արարողութիւններէն վերջ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ յարակից Վաչէ Յովակիմեան սրահի երգիչներու կողմէ:

ԱՄԵՆԱՎՏԱՆԳՈՒՄ

Չար. Բ. Էջէն

Են գիրար մերժող երկիրներ եւ ամէն օր կը յառաջանան քաղաքական պատակումներ, որոնք կը գումարւին նորերը: Անոնք, որոնք կը հաւաքուին, կը մէկտեղուին, յաճախ զրգուած են Հասարակաց թշնամի մը կողմէ: Երբ գանձեր միաւորող ուժը թշնամութիւնն է, ապա Հասարակաց միութիւնները կը լուծարուին իրենց մէջ:

ԲՆԱԲԱՆԻ ՊԱՏԱՐԱԳԻ

Չար. Բ. Էջէն

Անոնք, ի հարկէ, մեծապէս կ'օգնէին ունկնդիրներուն կեանքին: Բարոյի և ապա վերջին շրջանի և երբ Միջնադարեան աստուածաբանները վերածնունդ խորհողութիւնը խտտակրօն եւ ձեւական դրութիւններու:

Բնաբանի գործածութիւնը սահմանափակուած չէ բնութի: Հին փիլիսոփաները խօսելու աստեղի նախագաւտութիւններ կ'առնէին անուանի իմաստուններու գրութիւններէն եւ կը գործածէին գանձեր իբր «բնաբան»: Ատենաբանը՝ որ կը խօսի բաժնակաճառի առթիւ, եւ քաղաքագէտը՝ որ նախքան իր խօսիլը օրհնադրական մարմին մը ստեղծելու, կարգաւ կու տայ ծանօթ որոշումները, այսպէս երկուքն ալ բնաբաններ կը գործածեն: Երաժիշտը՝ որ կը փոխէ եղանակը, պահելով սակայն ներշնչանքները միութեան, կը գտնէ իր բնաբանը իր շարադրութեան «մոթիֆ»ին մէջ: Նկարիչը՝ նոյնն է. նկարիչը, ապա իր բնաբանը մը կ'ընտրէ: Նկարիչի մը Համար երգի մը ծանօթ եղանակը, եւ կամ պատմական յուզիչ տեսարան մը կը հայթայթէ իր բնաբանը:

Միլտոն իր «Դրախտ կորուսեալ»ին կը սկսի հետեւեալ խօսքերով: «Մարդու առաջին անհնազանդութեան եւ այդ արգիւտած ծառին պտուղին մահաբերութեան մասին: Ատենաբանը՝ որ կը խօսի բաժնակաճառի առթիւ, եւ քաղաքագէտը՝ որ նախքան իր խօսիլը օրհնադրական մարմին մը ստեղծելու, կարգաւ կու տայ ծանօթ որոշումները, այսպէս երկուքն ալ բնաբաններ կը գործածեն: Երաժիշտը՝ որ կը փոխէ եղանակը, պահելով սակայն ներշնչանքները միութեան, կը գտնէ իր բնաբանը իր շարադրութեան «մոթիֆ»ին մէջ: Նկարիչը՝ նոյնն է. նկարիչը, ապա իր բնաբանը մը կ'ընտրէ: Նկարիչի մը Համար երգի մը ծանօթ եղանակը, եւ կամ պատմական յուզիչ տեսարան մը կը հայթայթէ իր բնաբանը:»

Միլտոն իր «Դրախտ կորուսեալ»ին կը սկսի հետեւեալ խօսքերով: «Մարդու առաջին անհնազանդութեան եւ այդ արգիւտած ծառին պտուղին մահաբերութեան մասին: Ատենաբանը՝ որ կը խօսի բաժնակաճառի առթիւ, եւ քաղաքագէտը՝ որ նախքան իր խօսիլը օրհնադրական մարմին մը ստեղծելու, կարգաւ կու տայ ծանօթ որոշումները, այսպէս երկուքն ալ բնաբաններ կը գործածեն: Երաժիշտը՝ որ կը փոխէ եղանակը, պահելով սակայն ներշնչանքները միութեան, կը գտնէ իր բնաբանը իր շարադրութեան «մոթիֆ»ին մէջ: Նկարիչը՝ նոյնն է. նկարիչը, ապա իր բնաբանը մը կ'ընտրէ: Նկարիչի մը Համար երգի մը ծանօթ եղանակը, եւ կամ պատմական յուզիչ տեսարան մը կը հայթայթէ իր բնաբանը:»

Ապրիլ 29 2023, Իսթաբուլ

տենք մենք մեզի հետ՝ կապուած է մեր սեփական կեանքի փորձութեան հետ: Հետեւաբար, պէտք է հանդուրժելու կարողութիւն ունենալ, որպէսզի բազմաթիւ տարբեր յատկանիւններով, գիտելիքներով, սեռական եւ մշակութային ինքնութեան մարդիկ կարողանան շփուիլ իրարու հետ եւ հասկնալ զիրար: Բոլորն ալ պէտք ունինք ընթացիկ ճիշտ ճանապարհով, որ կ'անցնէ Հարգողակցութեան, շփումէն, հանդուրժողութեանն ու հակազդողութեանն:

«ԲԱՐԵԿԱՄ»ՆԵՐՈՒ ՀԱԻԱՔՈՅԹ

Խմբանկար մը հաւաքոյթէն (Լուսանկարներ՝ Մկրտիչ Արծիւեան)

Տիգրան Կրիմէզկիլի եւ Պատրիարք Հայրը

«Բարեկամ» խմբակը երէկ Սամաթիոյ մէջ կազմակերպեց ձեռնարկ մը, որ Համաթիւնի Համայնքային շրջանակները: Հաւաքոյթին նախագահեց Թորոնթոյ Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Սահակ Ա. Արք. Մաշալեան: Ներկաներու շարքին էին Տ. Արամ Արք. Աթէշեան, Կրօնական ժողովի ատենապետ Տ. Ջաւէն Ա. ԲՆԿԻ. Պրէզիտենտ, Համայնքային գործիչներ եւ բազմաթիւ հիւրեր: Մեր բարեբարներէն Տիգրան Կրիմէզկիլի ալ այս հաւաքոյթի պատուոյ հիւրն էր, քանի կը հովանաւորէ «Բարեկամ»ի նոր սերունդի խրատութեան ուղղեալ ծրագրերը:

Տահան Արմաղան եւ Պատրիարք Հայրը

Օրուան յայտագիրը գործադրուեցաւ Լիանա Պենլիի հանդիսավարութեամբ: Ողջոյնի խօսք մը արտասանեց Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ թաղային խորհուրդի ատենապետ Նուրան Տաւուզեան: Սահակեանի միջնադարեան իրաւի բաժնի տնօրէնուհի Պենլիտա Միլիտրոյու եւ Լիանա Երանճոյրու, Տատեանի տնօրէնուհի Երանուհի Պալմը, նաեւ Գայֆաեանի անունով Սեյրի Եմազ Հանդէս եկան շնորհակալութեան խօսքերով: Կրտի խօսք մըն ալ արտասանեց Աւետիս Ալչյան: Բոլոր ատենախօսները խորին երախտագիտութեան յայտնեցին Տիգրան Կրիմէզկիլիին, որ մեր երիտասարդներուն Համար Հասանելիութիւնն ապահոված է արհեստագիտական սարքաւորումներու եւ այդ գործիքներուն տիրապետելու եւ աշակիցներուն կարելու նպատակով: Զուտուէրներ յանձնուեցան Տիգրան Կրիմէզկիլիին եւ Տահան Արմաղանին:

«Բարեկամ»ը 2019 թուականին հիմնուած է անձնական շրջանակի մէջ եւ աւելի վերջ վերածուած է շարժումի մը՝ մասնաւորապէս ընկերային գորակցութեան հետամուտ: Աւետիս Ալչյանի ջանքերով ստեղծուած խումբը աւելի վերջ իր ճանապարհը շարունակած է ուշադրութիւն կեդրոնացնելով նոր սերունդի պատրաստութեան վրայ՝ թեքելով առումով իրազեկման կարողութեամբ: Այս ուղղութեամբ մշակուած ծրագրին ներառուած են Սամաթիոյ Սահակեան-Նուրան վարժարանը, Պաշտօնակալի Տատեան վարժարանը, Պէզնեան Մայր վարժարանը եւ Գայֆաեան Տունը: «Մեր երիտասարդներու ապագան» խորագրով այս նախագիծը անցեալ շրջանին ունեցած է դրական ընթացք: Երկրորդ հաւաքոյթին ալ կը կրէր նոյն անունը եւ միեւնոյն ժամանակ ունէր իրականացուող ցուցահանդէսի մը բնոյթը:

ԿԱՐՄԻ ԿԻՐԱԿԻՒ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Կրուագ մը արարողութեան (Լուսանկարը՝ Պատրիարքարանէն)

Թորոնթոյ Հայոց Պատրիարք Ամեն. Տ. Սահակ Ա. Արք. Մաշալեան երէկ Կարմիր կիթաբի Ս. Պատարագին նախագահեց Պոյաճըրի Ս. Երեմ Մանկանց եկեղեցւոյ մէջ: Օրուան պատարագին էր Տ. Յովակիմ Արեւայ Արքեպիսկոպոս: Ս. Անդանի սպասարկեցին Սարգիս Սրկ. Պրէզիտենտ եւ այլ ղվիրներ: Երգեցողութիւնները կատարուեցան Սամաթիոյ Սահակեան եւ Կէտիկիաշայի Զուարթնոց դպրատան հասարակութեան անդամներուն կողմէ՝ ղեկավարութեամբ Ատուրշան Սրկ. Հայրաբեանի եւ երգեհոնահարութեամբ Սեւան Արապեանի:

ՆՈՐ ԾՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Գատրգիւղի Արամեան աստուգ միութեան մէջ շաբաթավերջին տեղի պիտի ունենայ «Այբ» խորագրով ցուցահանդէս մը: Հարկ է նշել, որ վերջին շրջանին Արամեան աստուգ միութեան երգիչները տակ յախճապակի եւ կերպաս ներկելու, մշակելու ուղղեալ աշխատանքներ կը կազմակերպուին: Այս ծրագիրը կը կոչուի «Կենաց ծառ»:

Ուրեմն, շաբաթավերջի ցուցահանդէսին ժամանակ պիտի ներկայացուի «Կենաց ծառ»ի շրջանակին մէջ կատարուած արտադրութիւնը:

ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԻ ՄԷՋ

Այլիւ: Փառատօնի առթիւ երկու նախագահներ Հանդէս եկան նաեւ խանդավառ ելոյթներով: Սա, միեւնոյն ժամանակ, նախընտրական գործընթացի մէջ էրտողանին տեսակէտէ գորակցութեան հակա հանրահաւաքի մը բնոյթը ունէր:

Իսթաբուլի մէջ Այլիւ Հերթական անգամ էրտողանին շնորհակալութիւն յայտնեց 44-օրեայ պատերազմին ժամանակ ցուցաբերուած աշակցութեան Համար: «Ան յայտարարեց, որ Ատրպէյճան ատանձին չէ, Թուրքիա Ատրպէյճանի կողքին է եւ սա մեզի շատ աւելի ուժ եւ ոգի տուաւ», ըսաւ Այլիւ:

Իսթաբուլի մէջ Իլհամ Այլիւ տեղեկացուց նաեւ, որ Ատրպէյճանի մէջ պիտի հիմնուի «Bayraktar» կերպին մը: Համապատասխան ընկերութեան տնօրէն Սեյրու Պայրաթթարին Հետ Համաձայնութիւն կ'ընդգրկուած է, որպէսզի նոր ստեղծուելիք այդ կերպինն գերաւորական ու կրթական գործունէութիւն ծաւալուի: Սեյրու Պայրաթթար Իլհամ Այլիւին նուիրեց իր ղեկավարած ռէպերթի, գերձայնային անօդաչու մարտական թռչող սարքը, որ կը կոչուի «Kizilelma»: Պայրաթթար յոյս յայտնեց, որ մօտաւոր ապագային «Kizilelma» Ատրպէյճանի երկիրներն ալ կը գտնուի:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱԳԻՐ

Չար. Գ. Էջէն

Նշենք, որ Աճառեան, բառարանագիտական իր ուսումնասիրութիւններուն մէջ անդրադարձած են արժեքներու և տակաւին ժէ. դարուն ստեղծուած Հայոց առաջին տպագիր բառարանը:

Երեւան